

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Capitvlaria Regvm Francorvm

Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & Notae
doctissimorum virorum

Baluze, Etienne

Parisiis, 1677

Capitvla Karlomanni.

urn:nbn:de:hbz:466:1-22974

CAPITVLA
KARLOMANNI
FRANCORVM REGIS,
LVDOVICI II. F.

TITVLVS PRIMVS.

Apud Carisiacum.

QUANDO POST MORTEM LVDOVICI FRATRIS
integrum regnum sortitus est anno DCCCLXXXII. mense Septembri.

Petitio Episcoporum ad Dominum Charolomannum Regem, quando ei se commendaaverunt in Carisiaco V. Idus.

Avobis perdonare petimus ut unicuique de nobis & Ecclesiis nobis commissis, secundum primum capitulum quod novissimè in Carisiaco Dominus Imperator avus vester à se & à patre vestro servaturum, consentientibus fidelibus illius ac patris vestri atque apostolicæ sedis Legatis, legente Gauzleno, denunciavit, canonicum privilegium & debitam legem atque justitiam conservetis, & defensionem exhibeatis, sicut Rex in suo regno unicuique Episcopo & Ecclesiæ sibi commissæ per rectum exhibere debet, & quemadmodum continetur in scripto quod in Ferrariorum monasterio coram altare sancti Petri perdonastis, & manu propria unâ cum fratre vestro confirmastis.

Promissio Domni Karolomanni Regis ad supradictam petitionem.

Promitto & perdono vobis quia unicuique de vobis & Ecclesiis vobis commissis, secundum primum capitulum quod novissimè in Carisiaco Dominus Imperator avus meus à se & à patre meo servaturum, consentientibus fidelibus suis ac patris mei atque apostolicæ sedis Legatis, legente Gauzleno, denunciavit, canonicum privilegium & debitam legem atque justitiam conservabo, & defensionem, quantum potuero, adjuvante Domino exhibebo, sicut Rex in suo regno unicuique Episcopo & Ecclesiæ sibi commissæ per rectum exhibere debet, & quemadmodum continetur in scripto quod in Ferrariorum monasterio coram altare sancti Petri perdonavi. In hoc ut vos mihi secundum Deum & secundum seculum sic fideles adiutores & consilio & auxilio sitis sicut vestri antecessores boni meis melioribus prædecessoribus extiterunt, secundum scire & posse.

TITVLVS II.

In Broilo Compendij.

HÆC CAPITVLA, QUÆ SEQVVTVR, SVNT promulgata à Domno glorioso Rege KARLOMANNO anno incarnationis dominicæ DCCCLXXXIII. VIII. Kal. Martias, feria VI. anno regni sui in Francia primo, in Broilo Compendij palatij, de rapinis.

CAP. I.

Communi fidelium nostrorum consilio statutum habemus ut rapinam nullus deinceps faciat, aut facienti consentiat.

II.

Vt rapina quæ retro est acta, cum omni diligentia emendetur, & condignam pro hoc harrnicaram is qui eam fecit sustineat.

III.

Vt si quis post hunc conventum & bannum nostrum rapinam faciens inventus fuerit, is cuius homo eam fecerit, cum ad legalem emendationem in presentiam nostram adducat. Quod si eum adducere non potuerit, pro eo secundum statuta legum emendet. Eum autem qui iustitiam fugerit sciant omnes esse forbannitum, ita ut nullus eum nisi ad presentandum recipiat.

TITVLVS III.

Apud Vernis palatium.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, KARLOMANNVS gratia Dei Rex omnibus venerabilibus Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Iudicibus, omnibusque sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris fidelibus. Cùm ad palatium Vernis anno dominicæ incarnationis DCCCLXXIV. anno autem regni nostri quinto, Indictione secunda, mense Martio convenissemus, & pars fidelium nostrorum nobiscum, placuit ut quædam statuta sacrorum canonum necnon quædam capitula antecessorum nostrorum renovarentur, quia graviter & molestè ferimus quod peccatis impediens, & malitiis perversorum hominum exuberantibus, ultra modum vilescunt atque penè adnullata existunt, præcipuè illa quæ contra malum rapinæ & deprædationis à sanctis patribus sunt promulgata, & à Christianissimis Regibus auctoritate regia confirmata. Siquidem ita passim longè latèque hoc venenum diffusum & dispersum est ut quasi liberè jam malè abutantur omnes infecti & corrupti corpore & anima hoc tam sceleratissimo atque mortifero morbo, non recogitantes hoc quod Paulus dicit, immo Deus omnipotens per ipsum: *Rapaces regnum Dei non possidebunt.*

1. Cor. 6. Neque illud quod alibi Apostolus ait, quia si nolmetipfos comedimus & consumimus, id est, deprædamur, citò deficiemus. Completeret ergo in nobis, immo per nos, quod omnipotens Deus per Isaiam Prophetam im-

properat dicens: *Unusquisque carnem brachij sui vorabit*, id est, substantiam ^{Esa. 9.} fratris sui diripiet. Carnem enim brachij sui devorat, & sanguinem brachij sui bibit, qui substantiam proximi sui tollit, unde caro sustentari debuit. Non est autem mirum si pagani & exteræ nationes nobis dominantur, nobisque bona temporalia tollunt, dum unusquisque proximo suo per vim tollit unde vivere debet. Ideo justè convenit nobis illud quod omnipotens Deus per Isaiam Prophetam minatur dicens: *Væ qui prædatis*, ^{Esa. 33.} *nonne & ipse prædaberis?* Nos verò prædamur fratres nostros, & idcirco pagani meritò nos nostramque substantiam deprædantur. Quomodo igitur securi poterimus pergere contra inimicos sanctæ Dei Ecclesiæ & nostros, cum rapina pauperis inclusa est in domo nostra? & non solum domus reclusa est, verum etiam plerumque evenit ut pleno ventre rapina in hostem quidam proficiscantur. Et quomodo poterimus inimicos nostros devincere, cum sanguis fratrum nostrorum ab ore nostro distillat, & manus nostræ plenæ sunt sanguine, & brachia pondere miseriarum & rapinarum gravantur, totaque virtus animi corporisque debilitatur? Preces nostræ à Deo non recipiuntur, quia clamores & ploratus altaque suspiria pauperum & orphanorum, pupillorum atque viduarum præoccupant & præveniunt preces nostras, quæ crudis carnibus fratrum nostrorum gravatæ raucitudinem acceperunt, nullam sonoritatem virtutum habentes. Et sunt multi qui ex ipsa rapina videntur eleemosynas facere, non intellegentes quòd de talibus dicit Elaias: *Qui offert Domino de rapina oblationem, quasi* ^{Esa. 66.} *qui mactet filium ante patrem.* Et sunt nonnulli qui de homicidiis, adulteriis, perjuriis, incendiis consilium & pœnitentiam quærunt, & malum rapinæ pro nihilo ducunt, non intellegentes quia quot pauperes quis exspoliat, & fame ac nuditate periclitari facit, tot homicidia perpetrat: quia tunc proximum suum interficit, dum unde vivere debet ei tollit. Et sciimus, dicente Paulo Apostolo, quia omnis homicida non habet vitam in regno Dei, & homicidas & adulteros judicabit Deus. Quia ergo rapaces regnum Dei non possidebunt, nisi ea reddiderint quæ tulerint, & insuper pœnitentiam egerint, fugiamus hoc tantum malum unde tot ac tanta alia mala procedunt, & diligamus proximos sicut nosmetipsos, adimplentes legem quæ dicit: *Non concupiscas rem proximi tui, nec omnia quæ illius sunt.* ^{Exod. 16.} Quia aliter neque inimicis nostris poterimus resistere, neque regnum Dei possidere.

CAP. I.

Volumus itaque ut palatium nostrum, more prædecessorum nostrorum, & Dei cultu, & regali honore, sed & religionis habitu, & unanimatis concordia, atque pacis ordine stabilietur, & in eodem palatio nostro pax prædecessorum nostrorum sanctionibus servata per omne regnum nostrum exequenda proferratur.

II.

Decernimus igitur ut omnes in palatio

nostro commanentes, & illud undique adcentes, pacifice vivant. Quòd si aliquis corrupta pace rapinam exercuerit, per nostram regiam auctoritatem & Missi nostri iussionem ad palatinam adducatur audientiam; ut secundum quod in capitulis antecessorum continetur, legali multetur iudicio, tripla compositione peracta cum dominico banno.

III.

Si quis verò absque seniore aut infra palatium aut circa illud degens hoc idem fecerit, hunc Missus noster adeat, & ad ip-

sum palatium iussu nostro eum venire præcipiat. Quod si ausu temerario venire contempserit, vi ad nostram præsentiam adducatur, subdendus prædecessorum nostrorum sanctionibus. Si autem & nos & Missum nostrum contempserit, & ad nos venire noluerit, & se defendendo ibi occisus fuerit, & aliquis parentum eum amicorum ejus inde fidam fidelibus nostris, qui eum occiderint, portare voluerit, potestativè eam jurare faciemus, & fideles nostros regia auctoritate exinde adjuvabimus.

IV.

Placuit etiam nobis & fidelibus nostris ut quicumque infra regnum nostrum aliquid rapuerit aut deprædatus fuerit, omnia in triplum componat, & bannum dominicum persolvat, & insuper publicam poenitentiam inde faciat, sicut in Capitulari antecessorum continetur. Si autem colonus aut servus fuerit, similiter omnia in triplum componat, aut dominus pro eo sexaginta ictus bene pressos accipiat, & insuper publicam poenitentiam inde agat, cujus modus erit in consideratione Episcopi, secundum quantitatem facti: quia fornicationes & adulteria atque homicidia, necnon incendia, ebrietates, aliæque quamplura vitia exinde prodeunt. Si quis autem negaverit factum, si comprobatus non fuerit, propria manu juramento se excondicat, excepto nostris vassillis dominicis, pro quibus illorum homines meliores juramentum persolvent. Hoc verò cum summa diligentia tali modo procurabitur.

V.

Episcopus in cujus parrochia aliquis consistens aliquid deprædatus fuerit, semel & bis atque tertio, si necesse fuerit, vocabit illum sua admonitione per suum Presbyterum canonicè ad emendationem & ad poenitentiam, ut Deo & Ecclesiæ satisfaciatur quam læsit. Si autem despexerit atque contempserit admonitionem atque saluberrimam invitationem, feriat illum pastorali virga, hoc est, sententia excommunicationis, ut à communione sanctæ Ecclesiæ omniumque Christianorum sit separatus usque ad congruam satisfactionem & emendationem. Quam excommunicationem debet idem Episcopus seniori illius notam facere & omnibus suis coepiscopis, ne eum recipiant usque ad satisfactionem.

VI.

De illis autem qui infra parrochiam beneficia & alodum non habent, & alterius

Episcopi parrochiani sunt, & dum ad curtem pergunt, aut de loco ad locum iter faciunt, rapinas & deprædationes infra parrochiam faciunt, placuit nobis ut si ita propè Episcopum, ut ei deprædatio illorum nota fieri possit, antequam parrochiam ejus exeant, mittat strenuum & prudentem Presbyterum, qui sua vice rationabiliter illos ad emendationem vocet. In quo superior modus compositionis & emendationis servabitur, si vocati venire noluerint. Si verò vocationem atque ammonitionem Episcopi superbe contempserint, simili sententia excommunicationis feriuntur qua & illi qui infra parrochiam res aut beneficia habent, & insuper excommunicentur, ne extra parrochiam exeant antequam superius statuta adimpleant. Quorum excommunicatio seniori illorum & proprio eorum Episcopo significanda est, ne eos recipiant antequam illuc redeant ubi rapinam fecerunt, ibique pleniter emendentur.

VII.

Et quoniam Episcopi, qui nostris & suis & communibus Ecclesiæ atque totius regni necessitatibus occupati sunt, non valent cuncta soli prospicere quæ infra fines parrochie illorum perpetrantur, statuimus ut quotiescunque Episcopi à propria civitate digrediuntur, tales adjuutores unusquisque in sua civitate relinquant qui hæc omnia in sua civitate prudentissimè peragant, & pauperes sanguine Christi redempti semper in civitate præsentem inveniant à quo responsum & consolationem accipiant. In vicis autem, & villis longè à civitate remotis, constituat unusquisque Episcopus reverendos & cautos atque prudentiâ temperatos Presbyteros, qui sua vice superius statuta perficiant, & ad quos alij Presbyteri juniores & minùs cauti suam causam referant.

VIII.

Placuit nobis pro communi utilitate & instanti necessitate ut nullus Episcoporum graviter ferat si ejus parrochianum pro hujusmodi causa deprædationis alter Episcopus excommunicaverit.

IX.

Et quia ad tantum malum funditus eradicandum & tantum bonum plantandum necesse habet episcopalis auctoritas judiciali potestate adjuvari, placuit nobis nostrisque fidelibus in commune ut Missi dominici suis in locis ex hoc fideliter adjuvent, & Comes præcipiat suo Vicecomiti suisque

Barthard.
lib. 11. c.
45.
Ivo par. 14.
c. 109.
Gratian. 4.
q. 5. c. 3.
De illis.
Decretal.
lib. 5. tit.
14. c. 1.

Regino lib.
2. c. 27.

Regino lib.
2. c. 289.
Barthard.
lib. 11. c. 13.

Regino lib.
2. c. 291.
Barthard.
lib. 11. c. 13.

Regino lib.
2. c. 290.

fuisque Centenariis ac reliquis ministris reipublicæ, necnon francis hominibus mundanæ legis documentis eruditis, ut pro amore Dei omnipotentis ac pace sanctæ Ecclesiæ & fidelitate nostra ex hoc adjuvent, quantum melius potuerint, quoties Episcopi aut ministri illorum, sive etiam ipsi pauperes, eos appellaverint; ita ut ministri Ecclesiæ habeant auctoritatem sui Episcopi, & ministri Comitum auctoritatem nostram & sui Comitum.

X.

Regino lib. 2. c. 292. Volumus autem ut si episcopalem aut regiam auctoritatem ausu temerario aliquis pro nihilo duxerit, in comitatu consistens, aut iter faciens, si quod injustè abstulerit, legaliter emendare contempserit, & rebellis existens, si ibi occisus fuerit, nulli fidelium nostrorum, qui eum occiderit, aliquis fœdam portet, neque pro ejus morte aliquid componat. Si verò aliquis parentum ejus aliquam fœdam portare voluerit, potestativè eam jurare faciemus, & fideles nostros regia auctoritate exinde adjuvabimus.

XI.

De nostris quoque dominicis vassallis jubemus ut si aliquis prædas egerit, Comes in cujus potestate fuerit, ad emendationem eum vocet. Qui si Comitem aut Missum illius audire noluerit, per forciam illud emendare cogatur, prout lex docet, & quemadmodum in Capitularibus Regum tenetur insertum, in eodem loco ubi præda commissâ fuerit. Quòd si proclamaverit se ante præsentiam nostram velle distringi potius quàm ante Comitem, per credibiles fidejussores aut per sacramentum melioris hominis ante nos venire permittatur, ut ibi talis ratio finem accipiat. Honorem enim talem nostris vassis dominicis concedimus ut ipsi non sicut reliqui manu propria sacramentum jurent, sed

melior homo illorum & credibilior illud agere non differat. Si autem quæ supra diximus despexerint, & nullo modo emendare voluerint, & in contemptu permanentes ibi occisi fuerint, nullam contra ipsos qui eos occiderint iracundiam tenebimus unquam. Quòd si aliquis parentum inde fœdam portare voluerit, nostra regia auctoritate exinde eum juvabimus. Si verò dixerint quòd eis Comes non secundum legem fecerit, sed pro aliqua iracundia quàm contra illos tenebat, hoc Comes eis ante nos satisfaciatur quòd non ob aliud quàm pro rapina sit actum.

XII.

Vt autem omnis occasio rapinæ tollatur, volumus ut Presbyteri, qui bonum exemplum omnibus ostendere debent, hospitales existant, sicut Apostolus dicit: *Hospitales invicem sine murmuratione*: quam præbeant iter facientibus, quia per illam placuerunt quidam Deo angelis hospitio susceptis.

XIII.

Placuit nobis ut Presbyteri suos parochianos admoneant ut & ipsi hospitales existant, & nulli iter facienti mansionem denegent. Et ut omnis occasio rapinæ tollatur, nihil carius vendatur transeuntibus nisi sicut in mercato accipiunt. Quòd si carius vendere voluerint, ad Presbyterum transeuntes hoc referant, & illius jussu cum humanitate eis vendant.

XIV.

Volumus ut Presbyteri & ministri Comitum villanis præcipiant ne collectam faciant, quam vulgo geldam vocant, contra illos qui aliquid rapuerint. Sed causam suam ad illum Presbyterum referant qui Episcopi Missus est, & ad illos qui in illis locis ministri Comitum super hoc existunt, ut omnia prudenter & rationabiliter corrigantur.

